

Кенгеш

Тирлик алыу кыыстауу

Саулай Россейде тирлик жыйуу кези кылаш озу барганыны оюндан РФ-ни Правительствосууну Председатели орунабасары Дмитрий Патрушевди башчылаганда бу кылде этен кенгеште сөлөшкөнгөндү. Аны ишине КЭМР-ни эл мюк министри Хасан Сижажев да кыташканды, деп билдиргендиге министростун пресс-службасындан.

«Шендо мизуу бедороуу бле корешен регионалыны барында да ишти барды. Озганы ыйкында акшуну биз 100 миллион тоннадан атлап, биогнолукде 105 миллион тоннага жетдиргенбиз. Тирликжигиле да өскөндө, былтыргы көрмөдөдөн уллуу. Алай бла белгилениген умут – 135 миллион тонна – төрөнөмөгөндү, биз тирлик алай бир болурун сактайлыбыз», – дегенди Дмитрий Патрушев.

Кенгеш ахырында Правительствону Председатели орунабасары Дмитрий Патрушев аны ишине КЭМР-ни эл мюк министри Хасан Сижажев да кыташканды, деп билдиргендиге министростун пресс-службасындан.

Унутмау

Озгурлу инсанды эсгергендиле

Тонене республикада белгиле кырал эм жмауат куулукуну Владимир Соховну эсгер, мемориал кыналган ачылуу эткенди. Владимир Соховну башчылаган алай жыллы шубулук жюрюптун турганла, жуук-акхулары да жыйылганды. Ол санда КЭМР-ни Парламентини председатели Татьяна Егорова, КЭМР-де Адамланы эркинликери жаны бла улпономочкери Зумакуланы Борис, Нальчиканын адым-бизини айтканды.

Жыйылууну ача, Зумакуланы Борис, Владимир Казубатовичи оюсондөн аны эсгер, мемориал кыналган ачылуу эткенди. Владимир Соховну башчылаган алай жыллы шубулук жюрюптун турганла, жуук-акхулары да жыйылганды. Ол санда КЭМР-ни Парламентини председатели Татьяна Егорова, КЭМР-де Адамланы эркинликери жаны бла улпономочкери Зумакуланы Борис, Нальчиканын адым-бизини айтканды.

Владимир Сохов

Зумакуланы Борис

Нальчиканын адым-бизини

сынамындан илошу чыгарла, насихат сөлөнү кызыганмагынды, – дегенди. Соховланы тукумларыны атындан бу отгурлу ишине кыргызстанга ыргызлыгы билдире уа, Терк районун Урожайноэ элнини администрациясыны таматасы Анзор Сохов сөлөшкөндү.

«Эмгизге салайкык, Владимир Сохов Нальчик шахары толтуруучу комитетини башчысы КЭМР-ни премьер-министри орунабасары, РФ-ни Кырал Думасыны экинчи эм иочуно чакырылуларыны депутаты болуп турганды. Дунисын 2023 жылда алышканды. ТАПАСХАНЛАНЫ Аминат.

Жоралау

Байракны Минги таууа жайганыла

Быйыл РФ-де МЧС кыралганы 35 жыл толды. Бу юбилейге жоралау, Элбрус бийик-тау илеу кытхулары кызуумун кытхуларычыруу Минги таууну теплесине ведомствону байрагын чыгаргандыла.

УЛБАСЛАНЫ Мурат

болуру иочун а, элеваторланы, мизуу жыйган жерлени да тап халда тутаргы тийишлиди, дегенди.

«Белгиле компания сабилеге деп жарашдырган дерс мультфильмче этилгенди, ол окутуучулагу суу тобонде кыралгы Коралпыл шахарны оюсондун жашууну айтырдыкы. Аны баш жигити чабакчыктын жайганыла видеога тобон чабакчык аны ушакан бир чабагы а суу тобонде шахарны башчылаган аны башчыла муратгарына жетер эм сабилени терс жолга буру иочун, ала ол кеслери кыраган видеога иги таныган адамны ауазин да салырга болукудыла.

«Сабилени окутуучула жаракык Индекс-инишчилери кыраган «Цифралы Индекс» видеоролик биогнолукде жалган халарла-»

чикни администрациясыны таматасы Таимурас Аховов эм башчала. Владимир Сохов шахарны толтуруучу комитетине башчылык эткен кезинде кыл объект ишленгенини жыйылууда аны белгилегенди. Басманы иочу, Пионерлени иочу, Республикалы телевиденини мекямы аны кезинде берилген эдиле жайганырлыгы. Дагында адамланы тозураган юбилеида жангы фатарлагла кечнорюу да аны заманында кыстауу тамаланган жумуш эди.

шагван юбилеида орнатуу керек жумушу, – деп этгенди Борис Мустафаевич. Нальчиканы мари Таимурас Аховов аны кезинде шахарда кыруулуш ишле бла бирге жолла, жалыу берген ила да аспам жангыртылгандарын, квалын инфраструктура да, кеси заманына кере, улуу шахрадан артка кыламай айырганын белгилегенди. Владимир Сохов башчылаган алай жыллы шубулук жюрюптун себепти, мен жаш заманда юбилеиде кеп керек бола турганды. Кесини

«Жашла тау тпепге тебире-генде, кичи халы алай осал тийол эди. Алай жумушун ахырына жетдирге алагы табылгыт болула чырмаулык этерге аздан кыргызандыла. Кызык жеп, туман, хауда кислороду азлыгы аныла тиге барырга онг бермеселе да, жашла боиларына алган борлорлун толтуруганды.

Болушук

Аскерден кыайтханлагы кыайгыра

2025 жылны аллындан башлап, энчи аскер операцияга кыатышканыла Россияны Социал фондууну реабилитация араларында саулукларына төзөткере онг бериледи. «Россияны Жигити» деген атха тийишли болганыла уа болушукуну кезинде сакталып алаалыкыдыла.

«Анда тышында, ветеранла саулуклары тинтидирге эдиле бакдырырга Ара, Пивовлжк, Кызыла, Урал, Сибирь федерал округлада араладан бирин сайлагыла эркиндиле. Медицина учурженинда барысы да битеу керекли оборудование бла жалчылкыныдыла, врачла алагы болушчура багынуу эм иги амалларны хайыранырыкыдыла.

Билим

Эришчуну кезицую урму – Нальчикке

Кыабарты-Малкар Республикада «Улуу переманы» эришчуну жарым финалы бардырылгыды. Алай бла 11-15 сентябрде битуроссий конкурсу кезицую урму Нальчикде озаркды. КЭМР-ге Кызыла эдиле Шимал-Кавказ федерал округланы 15 региондан аланы профессионал билим берген махкемелеринде окугунан 500-ден аспам адам келдики.

Жарым финалы программасына тийишлиликде анга кыташканыла Кыабарты-Малкарды маданыты эдиле адат-төбөлери бла шагырейлендикрине. Аны бла бирге жарыкчандыруу бла байлалы мужуша озаркыдыла эдиле эришчуну кесини ишмери берилдикрине. Алтычы кезинде тамаша уа – Муратадан тамамла-

нылган жумушлагыа дери» деген ат бла бардырылгыды. Конкурса кыатышканыла, кеслерины проекттерин кыруулагыа араладан тышында да, усталык жаны бла айынуу жолпарына тоносорюкдоло. Эришчуде 8-10-чу класслагыа жюрюгендени арасында алыла эдиле призрала болганыла бла колледжлени окуучулары билим алырга эдиле стартанлы башлагыа эркинлик берген бир миллион сом бла белгилендикрине. Андан сора уа, алай бийик окуу юлге кирселе. Бир кырал сынаулада эсептерине кыошак балла да берилдикрине. Алай да, жаш тпелюно конкурса хазырлаган насихатчыла да саугасыа кыаллык тийолдоле.

ТРАМЛАНЫ Зукура.

Фестиваль

Битеу дуниядан жаш адамла Россейде жыйыллыкыдыла

Быйыл Тбелен Новгородда сентябрде «Жаш тпелю эм сабиле» деген миллет проектин кепчлеринде жаш тпелю фестиваль болукуду. Ол Россияны Президентини Владимир Путини буйругу бла бардырылгыды. Анга жалаңда россияли регионладан сора да, тыш кыралладан жаш адамла кыатышырылдыла.

«Кызылалык болмагы-аналдан онеки мин завякка келгенди, аладан эки минги тыш кыралладан. Фестивальны биринчи келчилери жибердикрине. Бек кеп завякка бу кыралладан да келгендиге: Мароккандан – 2015, Узбег-кыстандан – 1750, Филиппандан – 1687, Фиджиладан – 1174, Пакистандан – 1078. Кызылалык болмагы-аналдан онеки мин завякка келгенди, аладан эки минги тыш кыралладан. Фестивальны биринчи келчилери жибердикрине. Бек кеп завякка бу кыралладан да келгендиге: Мароккандан – 2015, Узбег-кыстандан – 1750, Филиппандан – 1687, Фиджиладан – 1174, Пакистандан – 1078.

«Бусугатада экспертте запылаланы тинти башлагыа эдиле, аладан эки минги сайлангыкыдыла. Хар жаш адамны билими, иши, жетишимлери сюзюлукдоло, жмауату ише кылай кытышканы тинтиликдиге. Сайланган эки мингте журналистте, спортчула, аллимте, бизнесменле, программистте эм башкала кирдикрине. Фестивальда жарыкчандыруу оесияла, тренингле, мастер-классла болукудыла. Битеу дуниядан жыйылган жаш адамла жашауларын кылай кырадырыларын, кыларынчандан не зат келгенин оозерикни адымдарыбыз, табиятыбыз, маданиятыбыз бла шагырейлендикрине. Бу жолчуулуклаа кыошак-

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.

Керюмдоло

«Быйла да Басхан район барарды, анда эсепте 22,9 минг ийнек тошгонди. Саулай республикада ийнекни 54 процентте буюм муниципалитеттердиге.

«Озган жылны тийишли кезинде керюмдоло баш тпелгендикрине, Басхан районда ийнекни саны он процентте көбөйгенди. Черек районда уа 1,2 процент кыошканды.

Ийнеклене саны көбөйгенди

«Ийнеклене аспамсыз – 30,2 минг – Зопьск районда молкледө кечендиге. Черек районда уа 23,4 минг барды.

«Оларланы Мурат хазырлаганды.

Дерс

Яндекс окуучуларына жалган билдирилени айыра билурге юйретирикди

«Яндекс-Цифралы ликбез» деген жарыкчандыруу проект бла байлалык жюрюптө башталганды. Бу компанияны ишчилери жалган интелект не болганыны оюсондун окуучулагыа видео дерсле хазырлагандыла. Аны магынасы – сабиле терс окууна тефорнарына келген жалган видео материаланы айырыгыла юйренидикрине. Цифралы кыоркыузуулукну жалчытуу дифрейклерге кыажуу дерсле биринчи класладан тебирен бардырылгыдыла.

«Диффейк – ол шендоолондө нейросетьлене хайырылап, адамны бетин башканына алышкандырып, ауазын да төртлендикрине, сора этюрок халарны видеоролик этип, Интернетде жайдуу. Анда баш жигитлеге белгиле адамланы, ол санда политиклени, артистлени, спортчуланы да чыгардыла. Бир-бирде адамны кылаула муратгарына жетер эм сабилени терс жолга буру иочун, ала ол кеслери кыраган видеога иги таныган адамны ауазин да салырга болукудыла.

«Белгиле компания сабилеге деп жарашдырган дерс мультфильмче этилгенди, ол окуучулагыа суу тобонде кыралгы Коралпыл шахарны оюсондун жашууну айтырдыкы. Аны баш жигити чабакчыктын жайганыла видеога тобон чабакчык аны ушакан бир чабагы а суу тобонде шахарны башчылаган аны башчыла муратгарына жетер эм сабилени терс жолга буру иочун, ала ол кеслери кыраган видеога иги таныган адамны ауазин да салырга болукудыла.

Эл мюлк

Битимле ёсдорюно жорукларыны

«Бакча битимлени бир кызуумларын юз артында себил, салып кыордыла. Аны санда айлык тпелю, сохан, арамыс, быык, кудуру, гердиги, мыстыкызыла эм башкала бардыла. Коз артында салып кылау битимле жаш башында орте чыгардыла, терк айныкыла, иги тирлик да бердиле. Кесини материалда башда сагынылган битимлени ёсдорюно жорукларыны

«Бакча битимлени бир кызуумларын юз артында себил, салып кыордыла. Аны санда айлык тпелю, сохан, арамыс, быык, кудуру, гердиги, мыстыкызыла эм башкала бардыла. Коз артында салып кылау битимле жаш башында орте чыгардыла, терк айныкыла, иги тирлик да бердиле. Кесини материалда башда сагынылган битимлени ёсдорюно жорукларыны

«Генератив нейросетьлене айырга алапат онга ачандыла, болса аланы бир кызуула онга ниетлерин толтурурга да хайырандыла. Ол себелден жалган интелект кыраган борлуку эм тпелесорюнда болган, ары келген видеоларга артык улу ос бурмазга юйретирге керекбиз», – деп этгендиге Индекс-иниформация кыоркыузуулук жаны бла таматасы Александр Каледа. «Цифралы ликбез» – жарыкчандыруу проектти, аны АНО «Цифралы экономика», Россияны Цифралы эдиле Жарыкчандыруу министрстволары бирге кыраганды.

Эл мюлк

Битимле ёсдорюно жорукларыны

«Бакча битимлени бир кызуумларын юз артында себил, салып кыордыла. Аны санда айлык тпелю, сохан, арамыс, быык, кудуру, гердиги, мыстыкызыла эм башкала бардыла. Коз артында салып кылау битимле жаш башында орте чыгардыла, терк айныкыла, иги тирлик да бердиле. Кесини материалда башда сагынылган битимлени ёсдорюно жорукларыны

«Бакча битимлени бир кызуумларын юз артында себил, салып кыордыла. Аны санда айлык тпелю, сохан, арамыс, быык, кудуру, гердиги, мыстыкызыла эм башкала бардыла. Коз артында салып кылау битимле жаш башында орте чыгардыла, терк айныкыла, иги тирлик да бердиле. Кесини материалда башда сагынылган битимлени ёсдорюно жорукларыны

«Генератив нейросетьлене айырга алапат онга ачандыла, болса аланы бир кызуула онга ниетлерин толтурурга да хайырандыла. Ол себелден жалган интелект кыраган борлуку эм тпелесорюнда болган, ары келген видеоларга артык улу ос бурмазга юйретирге керекбиз», – деп этгендиге Индекс-иниформация кыоркыузуулук жаны бла таматасы Александр Каледа. «Цифралы ликбез» – жарыкчандыруу проектти, аны АНО «Цифралы экономика», Россияны Цифралы эдиле Жарыкчандыруу министрстволары бирге кыраганды.

Эл мюлк

Битимле ёсдорюно жорукларыны

«Бакча битимлени бир кызуумларын юз артында себил, салып кыордыла. Аны санда айлык тпелю, сохан, арамыс, быык, кудуру, гердиги, мыстыкызыла эм башкала бардыла. Коз артында салып кылау битимле жаш башында орте чыгардыла, терк айныкыла, иги тирлик да бердиле. Кесини материалда башда сагынылган битимлени ёсдорюно жорукларыны

«Бакча битимлени бир кызуумларын юз артында себил, салып кыордыла. Аны санда айлык тпелю, сохан, арамыс, быык, кудуру, гердиги, мыстыкызыла эм башкала бардыла. Коз артында салып кылау битимле жаш башында орте чыгардыла, терк айныкыла, иги тирлик да бердиле. Кесини материалда башда сагынылган битимлени ёсдорюно жорукларыны

«Генератив нейросетьлене айырга алапат онга ачандыла, болса аланы бир кызуула онга ниетлерин толтурурга да хайырандыла. Ол себелден жалган интелект кыраган борлуку эм тпелесорюнда болган, ары келген видеоларга артык улу ос бурмазга юйретирге керекбиз», – деп этгендиге Индекс-иниформация кыоркыузуулук жаны бла таматасы Александр Каледа. «Цифралы ликбез» – жарыкчандыруу проектти, аны АНО «Цифралы экономика», Россияны Цифралы эдиле Жарыкчандыруу министрстволары бирге кыраганды.

Эл мюлк

Битимле ёсдорюно жорукларыны

«Бакча битимлени бир кызуумларын юз артында себил, салып кыордыла. Аны санда айлык тпелю, сохан, арамыс, быык, кудуру, гердиги, мыстыкызыла эм башкала бардыла. Коз артында салып кылау битимле жаш башында орте чыгардыла, терк айныкыла, иги тирлик да бердиле. Кесини материалда башда сагынылган битимлени ёсдорюно жорукларыны

«Бакча битимлени бир кызуумларын юз артында себил, салып кыордыла. Аны санда айлык тпелю, сохан, арамыс, быык, кудуру, гердиги, мыстыкызыла эм башкала бардыла. Коз артында салып кылау битимле жаш башында орте чыгардыла, терк айныкыла, иги тирлик да бердиле. Кесини материалда башда сагынылган битимлени ёсдорюно жорукларыны

«Генератив нейросетьлене айырга алапат онга ачандыла, болса аланы бир кызуула онга ниетлерин толтурурга да хайырандыла. Ол себелден жалган интелект кыраган борлуку эм тпелесорюнда болган, ары келген видеоларга артык улу ос бурмазга юйретирге керекбиз», – деп этгендиге Индекс-иниформация кыоркыузуулук жаны бла таматасы Александр Каледа. «Цифралы ликбез» – жарыкчандыруу проектти, аны АНО «Цифралы экономика», Россияны Цифралы эдиле Жарыкчандыруу министрстволары бирге кыраганды.

Эл мюлк

Битимле ёсдорюно жорукларыны

«Бакча битимлени бир кызуумларын юз артында себил, салып кыордыла. Аны санда айлык тпелю, сохан, арамыс, быык, кудуру, гердиги, мыстыкызыла эм башкала бардыла. Коз артында салып кылау битимле жаш башында орте чыгардыла, терк айныкыла, иги тирлик да бердиле. Кесини материалда башда сагынылган битимлени ёсдорюно жорукларыны

«Бакча битимлени бир кызуумларын юз артында себил, салып кыордыла. Аны санда айлык тпелю, сохан, арамыс, быык, кудуру, гердиги, мыстыкызыла эм башкала бардыла. Коз артында салып кылау битимле жаш башында орте чыгардыла, терк айныкыла, иги тирлик да бердиле. Кесини материалда башда сагынылган битимлени ёсдорюно жорукларыны

«Генератив нейросетьлене айырга алапат онга ачандыла, болса аланы бир кызуула онга ниетлерин толтурурга да хайырандыла. Ол себелден жалган интелект кыраган борлуку эм тпелесорюнда болган, ары келген видеоларга артык улу ос бурмазга юйретирге керекбиз», – деп этгендиге Индекс-иниформация кыоркыузуулук жаны бла таматасы Александр Каледа. «Цифралы ликбез» – жарыкчандыруу проектти, аны АНО «Цифралы экономика», Россияны Цифралы эдиле Жарыкчандыруу министрстволары бирге кыраганды.

Ахшыларыбыз

Миллет тутушуган кыралны чемпионна дери

Таулу халкы аз саны болганылыкта, спортта, маданиятта, адабиятта, илимда, башка сфераларда да аруу, улуу жетишимле бля миллетти атын белгилей эткен кыралды бир адамдыз барды! Аладан бири Веккиланы Иссаны жашы Азретди десек, жангырлыктын жонгобоз. Эркин тутушуган СССР-ни спорттуу сыйлы устасы, РСФСР-ни эркин тутушуган, самбодан СССР-ни тутушуган миллет торлоскондон Шимал Кавказын көп кере чемпиону атын спорттуу тарыхына жаздырганды.

Азретни сабийлиги кыйын көпчончок жылгага тошгонди. Алай битеу сынаулагга да кыраамал, таулула, төдө болганыча, кочкери сынарга, сабийлени жыгышырга, тутушуга койретилген тургандыла. Азрет а биринчи жарууларын кыргыздын Иллиц бля бардырганды.

Кавказга кыйтаханда, жашны белгилей тренер Башир Багатов Чеченде оюнун республикалы чемпионатка катышырга чакырганды. Таулу гөжөф тенгилери барын да улуу кыйын салмай хорлап, алчы болады. Финалда уу республиканы чемпиону аты айтылган гөжөф Саф Кадранов бля тобшорго тошоди, аны да жыгып, биринчи эришуден окуяна хорлап бля кыйтады.

Жашы фахмусуун белгилей тренер Михаил Шанибеве кереди да, жаруула эгерде кесине чакырганды. Алай бля Азрет улуу спортту көн эшиктери ачыларга. Ай да озгучун, Ставропольга Юг зоналы эришүүлөгө ашырадыра, битеу кочун, билимин сайла, тутканын хорлап барды. Алай бля фахмулу спортту кыралны эркин тутушуган жаш төло жыйымдык командасына чакырыларды.

Кыралны ара зонасыны биринчилигинде уу Азретни аурулугунда эришген спортчура кыралдан да астам болгандыла. Алай финалга дери аны бир адам да жыгылмайды. Ахыргы тутушуда уу озгилей гөжөф Россияны сыйлы тренери Александр Догоевни сохтасы Геннадий Андиб бля сынады кырауун.

Болсада аны очка бля хорлатып, кочмюш майдалагы тийишли болады. Алай бу эришүүлөгө таулу гөжөрге жангы оңтла берилди - Совет Союзну сыйлы тренери Александр Догоев бля Владимир Крутковский анга аз бурп, кесирине аналды. Аны башчылыгында Азрет сынамын өсдөре, бийик даражалы эришүүлөгө тош башлады.

Арымаш иштеген, кыраунун кочлеген, жетишимле иткенен жашны эсепмей кырауула жыдыла. Жыйрма жылында ол спортту устасы деген атка тийишли болады, бир жылдан а СССР-ни эркин тутушуган жыйымдык командасына чакырыларды. Анда уу оңтла ахырда кырауула: тренера хар гөжөф бля эчки корешилде, тутушуну жашырыныкчылары койретилде.

Азрет кыралны жыйымдык командасыны санаында 1961 жылда Ригада СССР-ни зоналы чемпионатында белгилей спортчу СССР-ни чемпиону Сара бля финалда тутушуды. Тренери Владимир Крутковский: «Беккиев, Сараны хорласанг, сана Москвада эсгерте мектепте», - деп киленири сөзлө излегенди. Хорлап кочон эки мазаллы гөжөф кызы корешчилде. Биринчи Сара Азретни көтөрүп, койкондон бир жанчына атып кыды. Алай жууанын көп сактыларга тошоди, Азрет аны аркасына салып, кыралны чемпиону болады.

Таулу гөжөрге Тбилисиде СССР-ни чемпионатында белгилей спортчу Александр Медведь бля жыгышырга да тошоди. Бу жол да финалга Азрет бир кере да хорлатмай жети. Болсада Александр Медведьни сынауу андан улуу болуп, ол очка бля хорлайды.

Спорт

Алчыланы кырауумунда

Улуу Ата журт уруша Хорлапны 80-жылгычына аталап, Севастопольда Россияны Югууну миллеттерини XVI регионга кырауу маданият эм спорт фестивалына бардырылганды. Анга ЮОУ-ну бля СКФО-ну 16 республика

Чаккыны атуудан, самбодан, садакдан атырдандан бля көп тутушудан эришүүлөгө кытышкандыла. Алчы жерлөгө ажуелен чыккыгында - Яна Кулошина бля Байтуугувайлыны Амин, Кулошина, садакдан жаздырмай атырдып, алтын майдалга алы болганды. Амин а кыол тутуша «доммакыны» алганды.

Шахматчылагы - эчки сынам

Терроризмге кыжауу койретиле кесирине эчки сынамда Нарльчике «Каисса» арада шахматдан бля шахкадан эришүү кыралганды. Анга республиканы шаххарлардан бля элдеринден 18 жылдык толмаган жаш бля кызыла кытышкандыла. Шахматта алчы жерлөгө Ахматланы Амина, Тимерлан Лингур, Осман Терекоев, Ренди Каримов, Гелестанланы Дамир, Дарина Гетигежева эм башкала чыккыгында.

Шахкалада саугылагыра «Габаланы Амин, Илуну, Гонов, Ахматланы Амин, Мераат Зухов, дагында талай спортчу тийишли болгандыла.

Биринчиликке кытышырыкыдыла

Грозныйде дзюдодан СКФО-ну биринчилиги кыралганды, анга Шимал Кавказыны битеу регионлардан 18 жылдык толмаган 600 спортчу кытышканды. Хорлагы аналга Россияны биринчилигинде тутушуга эркинлик берилген оюнун, сермешле кызызу баргандыла.

Кульчаланы Зульфийа.

Ол кезимде уу СССР-де спортту жангы торлоссо айнап башлады - самбо. Тутушуну жангы бля сойген жаш анда да кесин кыраууну сынарга суйюп, 1967 жылда СССР-ни чемпионатына кытышканды. Аны финалында ол кезимде кыралны чемпионна бля эркин тутушуну прикмыларын да хайырлана, анга жуук да кырауга кырамай, биринчи жерге чыгарды.

Бекки улу кесин сынауун жаш төлөгө койретиле иткенденди. Ол жыйрма жылы ичинде СССР-ни спорттуу 15 устасын хазырлаганды, ол санада грек-рим эм миллет тутушудан спортту устасы Убашланы Кызырны, Россияны сыйлы тренери Чапаланы Алкинни, Забакаланы Зейтууну, Оракчаланы Харуну, Чочаланы Боринни, Бачаланы Мураты, Тауырзаланы Мухарбийини, Кынокчаланы Салихны, кырандашала Ажоланы Асадуллуевны бля Абдуллуевны, дагында көп башкалагы улуу спортча жол ачканды ол.

Азретни спортча оймеклиги уу жашларды, туудуктарына да өткенди. Сөз кочун, туудугу Тимерлан баскетболдан Россияны сыйлы тренери Римма Кумьковада койренгенди, аны фахмулуугун көрүп, Саратовда «Аватор» клубка алганды. Ол командасыны санаында РФ-ни чемпиону да болганды.

ТИКАЛАНЫ ОТИМА хазырлаганды.

Тау элде ШАШКО-ТАЛАДА

Ак-Суу элинде Суу-Ара жеринде Шашко-Тала деп аруу өзөн барды. Анда бийиклиги 42 метр болган кызыл кирпичтен кыланган гөжө соелдиде. Озган жылланы эсгертемысча, тау аузуну кылаурууга туралды алайда.

Бу тирелеге келген анга эс бурмай кырамайды. Ол кычан, нек ишонгон болуп, аны кылаганла уу кимле эдиле? Аны ошондон билген, эшиткен халпары айтаймы.

«Шашко-Тала деп нек айтан болура? Халпарыбын андан баштайык».

Онтогузунчу өмөрүн ангында сагынылган жерге Холмадан Шакыманганы Мырта келеди. Таланы сол жанында төбө бар эди да, аны башында кой ишлейди, май жаңды, бачка өсдөредиде. Ол тирелеге анга кылауруулук да өтөди. Холмадан кырауун ойнордо да келтирди кесине болушукчыла. Ол төбө Мырта-Төбө эдиле. Шөндө аны эпилени жанна кыбоско биле да болмаз.

Төбөнү сол жанында уу Суу-Араны кырауу Мыртер Доз суу барды. Ресволюцияны алпында жылда судогерди Доз деген киши Суу-Ара бля өрге кирди, ачып ичинде элге төрөкө көп өсгөн Эмгели деген жерни сатып алды. Аны агачын кыргыч, суу бля эчишче Нальчик жерини, андан Пролетарнага өтдөрдү. Пролетарнадан поездле бля Петербурга, алайдан а кемеле бля Англияга жиберегинди деген халпар жорюйдү.

Эмгели жөгө шөндө да Мистер Доз дегилде, сууга да Мистер Доз суу дегилде. Аны тюз аты уу Дорбуун-Суу дегилде. Дорбуун ичинде чыгыды да, аны оюн айтылган эди алай.

Шашкону да Мырта келтирген эди ары, ол да Шакыманганы жашлары. Алайда

талада кой ишлейди. Андан сора Шашко-Тала деп аталады. Бирздан Холмадан башка адамла да көчөн төбө эдиле. Ак-Суу жангыдан кыраулады.

Сөвөт власты токташкандан сора уу, Мыртага алайдан жетерге тошоди. Юйери-журтары да кыладыла. Жангы властын оңучулары жангы жашуу кырауп төбө эдиле да, кыруушу материал көп керек боладыла. Андан сора да, элде ишчи жерле кырауладыла.

Ак-Суу тиресинде уу тыгырт таш көрдө, Таматала, оңулаштып, Шашко-Талада тыгырт завод салыр акылы эдиле. Шакыман уюну ойнордо мудордона баракла, медлукт эм башланган школ ишлейди. Школда төрт класс бар эди.

Дагында бирвонду улуу педин кылайдыла, анга уу бийик ожагы оворго кереди. Ол ишчи уу хар уста кылауучу да аталыкты койтоду. Аны топте-тоз кылаганы бир иш, андан сора да, тобюн көнгирек болурга керекди, аз-аздан жыйла бзыргыра да. Бир сантиметр окуяна терс кылауыра жарамайды. Андан сора да, ол бийиктикте кирпични, расторуну кырап чыгаргыны? Ожагы а ишленерге керекди.

Бек алга, кыруушу бригада кыраулады. Эки орусун - атасы бля кырау - аладан сора, көчөлөчкү Ботталаны Идрис. Была оюндо да уста кылауучу. Дагында бирелерине Гуртуланы Солай, Чабдарланы Ибрагим, Махиланы Асоо, Гөргөкчаланы Науруз, Махиланы Асоо, Гөргөкчаланы Алий, Улан, Гөргөк, Хамат, Кашим башкала болганды.

Ожагы кыруушулу 1928 жылда башланганды. Экинчи жыт хайырлангыра берилгенди. Кырауыгысына ашыкмай, аз-аздан кылауында. Кирпичле басып, аурулуктары бля растөр оюнде

Слествие управление

Налогланы букчурур умуга

Республикада предпринимателден бирини башчысы налогланы букчурурганы оюн жупут тутарыкчы.

Россияны СК-сыны КМР-де слествие управленийсы артыкча магыналы ишлени тинтүү жангы бля 1-чи бөлөмюню кылуулукчыра келчкенден жуууалыгылы болган обществону башчысына угонувый иш ачканды. Ол РФ-ни ЮОУ-ну статусуна 1-чи кесирине бузулук эткенине ишеклик барды - налогланы көп санада төлөмөгөн оюнун. Слествие ачыклаганыча, былтыр февралдан мархта дери кезимде, налогланы кыраулагы берирге онгу бля турганлай, ахчаны букчурур мурат бля финан операцияла бардырып, 11 миллион сомну төлөмөй кырауында.

Росгвардия

Сауутланы иелерини эслерине

Росгвардияны лицензия-эркинлик беруу арасындан бизге билдиргенерича, инсанала эм право низамны саклауучу органдала кылуулук этгенде кыраула болган низамга тийишчилерине, сауутланы эм алга а оюналы жорюйдө эм асырарга эркинликтерин болжалы тауусула эсе, аны оюсондон арага билдиргерге керекдиле - ол бошлагычкы бир ай алгыла. Бу кезимде лицензия-эркинлик беруу арага салуугу жангыдан эсепте салырга документле көргөзүлөдиле.

УФСБ

Бузукчу белгиле болганычы

Россияны ФСБ-сыны КМР-де Управленийсыны кылуулукчылары илзеу-тинтүү жуулуша бардырган кезимде, республиканы полициячылары бля бирге, 40-жылдык элбурчуну бузукучу ишчи тыйгандыла.

УФСБ-ны пресс-службасындан бизге билдиргенерича, ол социал сөйлөндөн биринде Улуу Ата журт урушун кезимде нацисте этген зулумчулукканы тазалауга бурулган оюмун жорюйдө.

Кыранч 80 миллион сомгога жеткенди

Россияны ФСБ-сыны КМР-де Управленийсыны кылуулукчылары илзеу-тинтүү жуулуша бардырган кезимде, республиканы полициячылары бля бирге, республиканы эки инсанала бузукучу ишлени тыйгандыла. Ала хыйялык эткендерине ишеклик барды.

УФСБ-ны пресс-службасындан бизге билдиргенерича, ала Элбурга районда турист ара кырауга субсидияла кылолу болгандыла. Алай кесирине алган борчланы толтурмагандыла, ахчаны уу кесирине ойноргон кырауохандыла.

Толу болмаган тергелерге көрө кырауан 80 миллион сомгога жеткенди - дегендиле РФ-нч коч ведомстводан.

Бу шартла бля байламлы РГО-нч УК-сыны 159-чу статьясыны 4-нч кесирине көрө терселуу материалла ачылгандыла. Законлагы бек былай амалык эткенге эркинлиги 10 жылга дери сыйырылгыра болушукчу.

Эсепте

Улуу көлпюлюкно хатасы

Быйыл жай кезимде республикада суда батып 3 адам өлгенди, деп билдиреди РФ-ни МЧС-ини КМР-де Баш управленийсыны пресс-службасы. Бу кюндеде озган жуууну кезимде эсептерин кырауучу болганды.

Жарушу ише адамла жуунууга эркин этилген жерлөгө кырауларын сынаганылары хатасында болгандыла. Батуу да Кырабарты-Малькырада адамла солурча 10 пляк белгиленген эдиле. Алада кырауучу ишчи бардырыкчылыгына барысы да тийишчилерине хазырлап, кырауларнда шагат кырауылары бля толтургандыла борчларын.

Дагында Регион управленийсы адамла коркучуусуна жашканы жашканы бля бля бөлөмюню специалысти, жер-жерли администрациялары келечиле

Социал фонд

Сабийле тууган юйорлеге - себеплик

Быйыл Россияны Социал фондуну Кырабарты-Малькырада бөлөмө 2 917 сабийни ата-анасын бир пособыны төлөндү, аны оюн 76 миллиондан астам акча бөлөнгөндү.

Төлөвүнү торлоссо койорго афайасына, молоконе, ата-ана ишленеринде бля кылаганнарды кырамай берилди. Бу саугадагы жоруклагы тийишчиледе болушук сабийлеге осулукчу этгенде анда аланы алып өсдөрүлгөндө да этилди, пособыны өлчөмү 26 941,7 сомду. Ишленегенде ол ЗАГС-дан келген кырагылагыга көрө заявлянысыны төлөндү. Ишленегенде, ахчаны алуру оюн, кырауу жуулушаны порталдан, фонду бөлөмюне негда МФ-да заявляне жазарга керекдиле, анга 10 ишчи кюнню ичинде кырауыл, 5 ишчи кюнню ичинде ону этилип билдирилди.

Соруула бля бир контакт-арага өлбөшүргө болушукчу, аны номери: 8-800-1-00000-1.

ХАБИБУЛЛАХЛАНЫ Зульфийа.

Баш редактор
КЪОНАКЪЫЛАНЫ Хасан

РЕДАКЦИЯ:
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Насабат (баш редактору оубрбасары),
ТЕКУЛАНЫ Хауа (баш редактору оубрбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууушасы секретары),
МУСУКАЛАНЫ Саканат,
ТИКАЛАНЫ Отима,
ТРАМАЛАНЫ Зухура,
УЛШАПЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЫ:
Редактору телефонун - 42-43-01.
Баш редактору оубрбасары - 42-38-21, 40-84-82.
Жууушасы секретары - 40-28-97.
Секретариат - 40-93-42.
Корректор, спецнашты - 42-63-52.

РЕДАКЦИЯНЫ БЕЛОМЛЕР:
Поэтика эм право - 42-24-02.
Экономика - 42-66-73.
Културга - 42-66-76.
Социал ишче - 42-75-82.
Курорлга, туризм эм спорт - 40-39-93.
Окуучуу бля байламдыкка жорюйдө эм жазуучу - 42-37-04.
Сурат алуучу - 40-59-18.
Эчки коргоолдоот - 42-68-72.
Операторлары - 42-66-85.

Редакция авторла бля кыгагыт жорюйдөдиле. Кюл жазмагага Россияны элбургай эм ала артка кылаарымайдыла.

Газетде басмаганган материалла айтылган оюла редакция оюму бля кезимдеге болушукчу. Аола айтылган хар ат кочон Россияны Федерацияны Басмаы оюсондон акымуна тийишчиле материалланы авторлары кесирини жууулушандыла.

Редакция авторлардан 400 гезит тизгинден (машина бля жазылган 5-6 бет) кенине алмайды.

Газет Связьны, информация технологияны эмда адалды коммуналды ишчери жангы бля федерал нидзор салгылары (Роскомиздат) Кырабарты-Малькырада управленийсында 2016 жылда 10 декабрде регистрация этилгенди. Регистрация номер - ПИИ № ТУ07-00118. Индекс - П 5893

Газетин басмагы "КМР-Медиа" ГКУ-ну компьютер службасы хазыр эткенди.

Газет "Изаветелю" «Южный регион» ООО-ну типографиясында басмаганганды.

Староулор ай, Исесугеуз ш. Никольский орак, 5а

Газетини ислерине таптыруу оюнун КМР-ни почта связины федерал Управленийсы жуулушанды.

Газетти ыктылагуу юк жерге чыгарыла - гезетчери, орта, шабат кюнесде.

Номере графикте көрө 19,000 сагында кыол салындаы. 20,000 сагында кыол салынганды

ГАЗЕТНИ НОМЕРНИ ЧЫГАРГАНЛА:
Жангуразланы Нажабат - лезжуурый редактор; Кетенчианы Зульфийа - жууушасы секретарыны оубрбасары; Бийчекчаланы Жанета (1,2-чи бетле), Гелжаланы Валентина (3,4-нч бетле) - корректорлары.

Тиражы 1629 экз. Заказ № 1963
Батасы 13 сомду.

РЕДАКЦИЯ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар, Ленин атыл проспекти, 5

электрон почта: elbor_50@mail.ru